

BARSI BALÁZS

„Megváltásunk még reménybeli”

Elmélkedés Karácsony vigíliája miséjének első könyörgéséről

1946-ban született. 1964-ben belépett Szent Ferenc rendjébe. 1975-től novíciusmester, 1982-től teológiai tanár.

Isten, ki minket megváltásunk évenkénti várásával megörvendeztetsz, add, hogy Egyszülöttedet, kit Megváltónkul örömmel veszünk, méltók legyünk mint jövődő Bírót is nyugodtan szemlélni. A mi Urunk Jézus Krisztus által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön-örökké. Amen.¹

Karácsony, egy még forróbb Advent kezdete

„...kit Megváltónkul örömmel veszünk, méltók legyünk mint jövődő Bírót is nyugodtan szemlélni.”

A cím lelőhelye: Róm
8,24.

¹Minden jóindulatom ellenére ünneprontóként meg kell írnom, hogy a miseorációk egy részét vagy latinul, vagy magyarul nem tudók fordították, vagy azt feltételezték, hogy ezek a könyörgések olyan dolgokról beszélnek, amelyek érthetetlenek, és érthetővé kell azokat magyarul fordítani. Ezek példájaként álljon itt a könyörgés latinul, majd úgy, ahogy a jelenleg jóváhagyott misekönyvünkben van:

A keresztény misztériumok szemléléséhez és ahhoz, hogy előrehaladhassunk azok befogadásában, nélkülözhetetlen egy hatalmas nagy, igazi és tiszta emberi szeretet. (De talán még ennek valamilyen utánpótlása is több, mint ennek a tapasztalatnak a teljes hiánya. Ha utánpótlás, akkor csak abban az esetben szabadít fel a keresztény titkok megragadására, ha már megszűnt. Egyébként csak a szeretet utánpótlásai szűnnek meg, mert maga „a szeretet soha el nem múlik” (Kor 13,8).

Egy nagyvonalú, inkább kozmikus méretű találkozásban (itt a földön), amikor két ember között „történni kezd” a szeretet, nem csupa öröm árasztja el a szívünket, inkább valami szorongásféle, amelyet így lehetne megközelítőleg megfogalmazni: „te, és csakis te ezután nekem hiányozni fogsz”. Nem a birtoklásról van itt szó, hiszen a szeretet nem birtokolja a másikat, hanem erről a misztériumról, hogy eddig csak homályos megsejtéssel vártalak (s ha vártalak, hiányoztál), most azonban égetően fogsz hiányozni, vagyis egészen másképp fogok várni érkezésedre. Az igazi emberi szeretet olyan, mint egy jó római miseoráció (a szentmise első nagy könyörgése) vagy mint a liturgián nevelődött régi típusú klasszikus prédikáció, vagy még egyetemesebben, mint az *Újszövetség* lapjairól élénk táruló első keresztény nemzedékek élete: azonnal az örökkévalóságba nyúlik bele és ott nyugszik meg.

Azok az elsilányított, kigúnyolt, és így mára már szégyellnivaló jelzők, amelyeket még mindig a „szerelem” (szerelem, barátság)

*Deus, qui nos
redemptionis nostrae
annua expectatione
laetificas, praesta, ut
Unigenitum tuum, quem
laeti suscipimus
Redemptorem,
venientem quoque
ludicem securi videre
mereamur. Per
Dominum....*
Istenünk, te évről évre
megörvendeztetsz
minket azzal, hogy
Fiad eljövetelének
ünnepére készülhetünk
(hol van ez a
félmondat a latinban?),
*add, hogy mi, akik
Egyszülöttedet nagy
örömmel fogadjuk mint
Meváltónkat, nyugodt
lélekkel (hol van a
latinban a „lélekkel”)
láthassuk meg őt mint
Bíránkat, amikor eljön.
Aki veled él... (hol van
ez a latinban?) Régen
azért lehetett
jóváhagyni a liturgia
számára egy
szövegfordítást, mert
megfelelt bizonyos
feltételeknek. Most
viszont azért felel meg
egy fordítás a
megkívánt feltételeknek,
mert rajta van az
egyházi jóváhagyás?
Ez a dolgok természete
ellen van! Miért tesszük
elviselhetetlen teherré
az engedelmisséget?
Az összes orációt újra
kellene fordítani!*

főneve mellé tesz gyanútlanul és ártatlanul a felnövekvő nemzedék egy-egy tagja: „örök”, „a soha el nem múló”, „végtelen” — azt hiszem, magát a valóságot mondja ki. A szeretet természeténél fogva eszkatológikus (vagyis az örökkévalóságba nyúló) valóság, hiszen „Isten a szeretet” (1Jn 4,16).

A szeretet itt a földön annak a feszültségében áll fenn, hogy elfogadom, hogy elmentél, de kívánom, hogy visszajöjj, és pedig örökre.

Simone Weil írja: „Tisztán csak az szerethet, aki elfogadja és szereti a távolságot, mely a szeretett lénytől elválasztja” — nyilván itt a földön és még nyilvánvalóbb csak akkor, ha erre az elfogadásra ráboltozódik második és végleges eljövetelének várása.

Isten Szent Fiának két eljövetele adja meg az emberi történelem és a világegyetem végső értelmét és így az én személyes életem értelmét is.

Amikor első eljövetelét ünnepelve mint Megváltót fogadjuk a szentmisébe (suscipimus — „vesszük” a szentáldozásban „bűneink bocsánatára”²), akkor az ősi, evangéliumi hit alapján végső és dicsőséges eljöveteléért könyörgünk, amikor majd szemmel láthatjuk őt, akit most a szent színek eltakarnak előlünk.

Karácsony egy még forróbb és még hevesebb és egészen egyértelmű Úrjövet kezdete.

Ez az első könyörgés nem engedi elválasztani, külön szemlélni az első, alázatos betlehemi, rejtett eljövetelet a második, dicsőséges és nyilvánvaló világvégi eljövetelettől: vagyis nem engedi, hogy elfeledjük a régi római bazilikák apszisában ítéletre érkező Pantokrator (a mindenség Urát), hanem éppen ezen kép alá helyezi a betlehemi jászolt.

Az „Ó, gyönyörű szép titokzatos éj”-t nem engedi elválasztani attól az éjszakától, amelyen mint tolvaj érkezik az Úr, amelyről így ír a patmoszi látnok: „Nézzétek, eljön a felhőkön. Látni fogja őt minden ember, azok is, akik keresztiülszúrták. Akkor majd mellét veri miatta a föld minden népe. Így van. Ámen. Én az Alfa és az Omega vagyok, (a kezdet és a vég), mondja az Isten, az Úr, aki van és aki volt és aki eljövendő: a Mindenható” (Jel 1,7-8).

Akinek a hitében nincs együtt a betlehemi éjszaka a világ utolsó éjszakájával, annak beteg a hite, hiszen egyazon Credóban valljuk:

„Értünk emberekért, a mi üdvösségünkért leszállott a mennyből, megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától és emberré lett.”
És: „Várom a holtak feltámadását és az eljövendő örök életet.”

De gyakorlatban nem vált-e szét e két hittitok, legalábbis öntudatlanul, sok keresztény testvérünk életében? Nem rajongok a statisztikáért, de biztos vagyok abban, hogy több keresztény vallja a betlehemi születést, mint aki „várja” a holtak feltámadását, és ez a számbeli eltérés azt mutatja, hogy a betlehemi születést sem fogadja el evangéliumi (hittartalmi) mélységben; mert aki valóban

²Ez nem azt jelenti, hogy gyónatlanul, súlyos bűnökkel mehetünk áldozni, hanem azt, hogy az Utolsó vacsorán Urunk Jézus Krisztus a bűnök bocsánatára ajánlotta fel halálát. Ezt a bűnbocsátó hatalmat gyakorolja az Ő megbízásából az egyház a keresztség szentségének és a kiengesztelődés (gyónás) szentségének kiszolgáltatásával.

hiszi, hogy Isten Szent Fia emberré lett, az nem kételkedhet abban, hogy szavai beteljesednek, hiszen Isten nem csalhat és nem csalatkozhat, márpedig ő magáról mondja: „*Én vagyok a feltámadás és az élet*” (Jn 11,25); és: „*Amint az Atyának élete van önmagában, úgy adta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában, és hatalmat adott neki, hogy ítéletet tartson, mivel ő az Emberfia... Eljön az óra, mikor a sírokban mindnyájan meghallják az Isten Fiának szavát. Akkor eljönnek, akik jót cselekedtek, az élet feltámadására, akik pedig gonoszt cselekedtek, az ítélet feltámadására*” (Jn 5,26-29).

Egyébként végtelenül nagyobb dolog, hogy Isten emberré lett, mint hogy a halottakat feltámasztja.

Aki elválasztja Isten Fiának első eljövételét (a megtestesülést) a második eljövettől (feltámadás és ítélet), az nem hisz Jézus Krisztusban, az Isten Fiában. Annak a hite ócska mítosz, karácsonyi mese, amely nem is olyan szép, hiszen vértanúk ezrei és milliói fizettek földi életükkel azért az édeskés cukor-Jézusért, aki valójában nem Isten Fia, csak Mária fia. Akkor a betlehemi éjszakában felhangzó angyali éneknek nincs értelme: „*Dicsőség a magasságban Istennek*”, a békességnek pedig nincs alapja; akkor a jóakarátú emberek magukra vannak hagyva, és egy végső megméretés helyett arra vannak ítélve, hogy parlamenti határozatokkal szavazzák meg az erkölcsi törvények érvényességét vagy érvénytelenségét.

Maga a szentmise (amelynek szerves része ez az első könyörgés) sem engedi meg, hogy a karácsonyból pásztorjátékot csináljunk, és a nem egészen tisztázott (bármiféle) szeretet ünnepévé degradáljuk, hiszen az Úr véres kereszthalálának a Szentlélek által titokzatosan jelenlévővé tevő vértelen áldozatát ünnepeljük, és a konszekráció (átváltozás) után nem így kiáltunk: „*Stille Nacht, heilige Nacht*”, hanem így: „*halálotat hirdetjük, Urunk, és hittel valljuk feltámadásodat, amíg el nem jössz!*” — amíg el nem jössz nagy hatalommal és dicsóséggel megítélni élőket és holtakat. (Egyébként egy pásztorjáték sem lehet eszkatológikus vonatkozás nélkül — legalább egy olyan ének nélkül, amelynek az utolsó verse ne utalna a világvégi eljövételre.)

Most örvendünk, de akkor se kelljen félnünk

Ez a könyörgés kétszer is említi az örömet. Isten megörvendeztet minket (laetificas) megváltásunk évenkénti várásával, mi meg örvendő (laeti) fogadjuk (vesszük) Megváltónkat.

Ez a „laetitia” nem olyan öröm, amely e világból való, hanem Istentől ered, és megváltásunk évenkénti várása szerzi meg nekünk. Mindent el kellene követnünk, hogy ne másvalami szerezzék meg karácsonyi örvendezésünket, hanem minden más (ami megdobogtatja szívünket), csakis ebből vegye édességét. Árpád-házi

Szent Erzsébet azt a bizonyos karácsonyt, amelyet vagyonából kiforgatva élt át gyermekeivel, azért nevezte igazinak, mert nem maradt más öröm az életből, mint a valódi karácsonyi öröm: megváltásunk évenkénti várása.

A könyörgés első részének örvendezésével szemben ott áll a kérdés, hogy adja meg nekünk az Atyaisten, hogy az Ő Szent Fiát a mi Megváltónkat mint Bírót is nyugodtan (*securi*) szemlélhesük. Nyilván ezért kérünk nyugalmat, mert van okunk a nyugtalanságra, a félelemre, hiszen nagy hatalommal és fenséggel érkezik, és ki méltó megállni az Úr előtt, aki előtt a kerubok is megrendülnek!

Az Utolsó Ítélet nem Jézus miatt lesz félelmetes, hanem miattunk, amennyiben Őt visszautasítottuk és úgy éltünk, mint a kereszt ellenségei, és nem ismertük fel a hétköznapokban Őt a legkisebb testvéreinkben, akik éheztek, fáztak, börtönben sínylődtek stb., amennyiben az Ő szeretete előtt bezárultunk. Azt nem is merjük kérni, hogy örvendezve láthassuk Őt eljövetele dicsőségében, elég ha nyugodtak lehetünk, mert az örökkévalóság öröme ezen pillanat után következhet csupán.

A szent éjszakában, amely most előttünk áll, legyen egy magányos, csöndes óránk, amikor csak annál vagyunk, aki eljött és ismét el fog jönni — és ne csak első eljövetelének édességét élvezzük, hanem engedjük, hogy második eljövetelének megrendülése végigostorozza elpuhult emberségünket. A két eljövétel átéléséből születik meg a kérés, hogy nyugodtan állhassunk meg szent színe előtt.

Megváltásunk évenkénti várása...

Ez az, amivel Isten megörvendeztet minket Szent Karácsony napjaiban. A jelenlegi latin misekönyv magyar fordítója nem mert szembenézni ezzel a kéréssel, amelynek tartalma furcsa és bizony elgondolkodtató, és sajnos helyette imígyen fogalmazta meg saját kérését (amely itt és most nem a római egyház kérése!): *„Istenünk, te évről évre megörvendeztetsz minket azzal, hogy Fiad eljövetelének ünnepére készülhetünk.”* Ha rosszmájú lennék, így folytatnám: talán arra gondolt a miseoráció fordítója, hogy milyen jó az illatos fenyőket beállítani a templomba, elkészíteni a betlehemet, betanítani a gyerekekkel a pásztorjátékot, és mindent beszerezni az ünnepi asztalra, előre megvenni az ajándékokat, és természetesen szentgyónással is felkészülni az ünnepi misére. Ez a „rosszmájúság” nem lenne bűn, mert nem rosszmájúság, ti. ez a könyörgésbe beiktatott szöveg a Karácsony ünnepére történő készülést említi, amely mindezt és sok mást is magába foglal — és mindez nem bűn, nem rossz, sőt határozottan jó is, de az oráció nem erről szól, hanem „megváltásunk évenkénti várása”-ról.

Ha van bátorságunk hosszasan és imádkozva szembenézni a szent liturgia (és nyilván a *Szentírás*) számunkra kevésbé érthető részeivel, akkor olyan gondolatokat és meglátásokat kapunk, amelyek Isten gondolatai és nem a miénk.

Tudni kell egyrészt, hogy mindent, amit várunk az örökkévalóságban Istentől, azt már csírájában birtokoljuk a hit és a keresztség által; másrészt Isten az ő kegyelmi adományában sohasem ad olyan valamit itt a földön, ami lényegében különbözne attól, amit majd a maga teljességében az örökkévalóságban fogunk birtokolni.

Már szinte közhely (hála Istennek) a teológiában, hogy Isten országa már közöttünk van, és ugyanakkor mégis megvalósulásban levő, érkező valóság: éppen ezért kérhetik a *Miatyánk* szavaival azok, akik már Isten országának tagjai: „Jöjjön el a Te országod”.

Ugyanígy megváltásunk Jézus Krisztus által egyszer s mindenkorra végbevitt, bevégzett, vére által megszerzett valóság, amelyet a hit és a keresztség által befogadunk; de a mi földi életünk még nem zárult le, az eljövendő év napjait még nem éltük meg mint a megváltás idejét, és bűneink is állandóan akadályozzák, késleltetik, sőt veszélyeztetik bennünk a megváltás gyümölcsének érlelődését.

Maga Isten tárja elénk a tényt, hogy meg vagyunk váltva. Megváltásunk elérkezett. Már nem kell úgy várni rá, mint az *Ószövetségben* (vagy azelőtt vagy azon kívül): „*Kegyelemből részesültek a megváltásban*” (Ef 2,8); „*(Krisztusban „nyertük el a megváltást vére árán*” (Ef 1,2); Krisztus „*vérével örök megváltást szerzett*” (Zsid 9,12).

Ugyanakkor ismét csak maga az Írás tanítja, hogy: „*Megváltásunk még reménybeli*” (Róm 8,24); „*meg vagytok jelölve a megváltás napjára*” (Ef 4,30); „*várjuk a fogadott fiúságot, testünk megváltását*” (Róm 8,23).

Maga az Úr Jézus, amikor a végidőkről beszél, így szól hozzánk: „*Jelek lesznek a napban, a holdban és a csillagokban, a földön pedig kétségbeesett rettegés a népek között, a tenger és háborgása miatt. Az emberek megdermednek annak szorongó várásában, ami az egész világra következik. A világmindenséget összetartó erők megrendülnek. Akkor majd meglátják az Emberfiát, amint eljön a felhőkben nagy hatalommal és dicsőséggel. Amikor mindez beteljesül, tekintsetek föl és emeljétek föl fejeteket! Elérkezett a ti megváltásotok*” (Lk 21, 25-28).

Addig viszont évenként várjuk a mi megváltásunkat (vagyis annak minden elképzelést felülmúló beteljesedését).

Ennek a várásával örvendeztet meg minket az Isten (az Atya), mert az Ő részéről, valamint Szent Fia és a Szentlélek részéről az olyan biztos jövőbeli tény, mint a múltban már megtörtént keresztdozat, amelyben Krisztus „*az örök Lélek által ajánlotta fel*

magát Istennek szeplőtelen áldozatul" (Zsid 9,14) a mi megváltásunkért.

És hol van ebben az orációban a Szentlélek? Kimarad karácsony titkából? Nem kellene azt is beleköltetni ebbe a könyörgésbe, hogy: „Istenünk, te évről évre megörvendeztetsz minket a Szentlélekben azzal, hogy Fiad eljövetelének ünnepére készülhünk”?

Amikor hiányoljuk a római liturgiából a Szentlelket, akkor megint magát a kinyilatkoztatást akarjuk kiigazítani. Mert úgy van a Szentlélek a római miseorációkban, mint a *Szentírásban*, titokzatosan, isteni szerénységgel, szinte csak a légkört biztosítja. Magában a „megörvendeztetsz” igében rejtőzik a Szentlélek, ti. Isten (az Atya) csakis a Szentlélekkel örvendezteti meg az embert, mert már a megváltásba vetett hit is a Szentlélek műve bennünk, (hiszen „senki sem mondhatja, hogy Jézus az Úr, csak a Lélek által” 1Kor 12,3), és a keresztségben a megváltás zsengeje is a Szentlélek által árad belénk, „aki nem születik vízből és Lélekből, nem mehet be Isten országába” Jn 3,5).

Külön elmélkedés tárgya lehetne az Úr Jézus három neve, amely ebben a könyörgésben egymás után említettik: Egyszülött, Megváltó, Bíró. Az „Egyszülött” (Unigenitus) a Szentháromság legbensőbb titkára utal. Tudjuk-e, hogy karácsonykor „elsősorban” vagy inkább „előbb” azt a születést ünnepeljük, amelyet így vallunk meg a *Hiszkegyben*: „Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten Egyszülött Fiában, aki az Atyától született az idő kezdete előtt.” Hiszen ha ez az örök születés nem lenne, karácsony sem lenne. Ha Isten egyetlen személy lenne (nem is lenne személy, hogyan állhat fönn egy ÉN egy TE nélkül), sohasem teremtett volna embert a képére és hasonlatosságára, mert Isten nem lenne Szeretet. Isten öröktől fogva elhatározta, hogy az embert felveszi Egyszülöttjének fiúságába a kegyelem által. Így a megtestesülés, az Egyszülött megtestesülése Szűz Máriától, öröktől fogva ingyen és szabadon akart, legelső döntése Istennek rólunk. A legnagyobb jó, a megtestesülés nem lehet a legnagyobb rossz (a bűn) következménye!

A betlehemi jászolban síró vagy csendesén alvó újszülöttnben, Mária szülöttjében az Egyszülöttet szemléljük, „akiben mindent teremtett az Atya” (ld. Ef).

A „Megváltó” (Redemptor) névvel az egész emberi történelmet összefoglaljuk, hiszen Ádám elbukott, és mire az Egyszülött eljött a földre, már a bukott és megváltásra szoruló emberiséggel találkozott. Ezt a bűnbeesett emberiséget nem utasította el, hanem vállalta azt a sorsot, amely egy ártatlan embert érhet a bűntől agresszívvé lett emberiség körében. „Istennel való egyenlőségét nem tartotta olyan dolognak, amihez feltétlenül ragaszkodjék, hanem szolgai alakot fölvéve kiüresítette önmagát, és engedelmes lett mindhaláláig, mégpedig a kereszthalálig” (Fil 2,6-8).

Nem kért Atyjától angyali vagy isteni segítséget, hanem a gyalázatos halált felajánlotta kivégzőiért és minden bűnös emberért egy benső hatalmas főpapi imádságban. Az viszont egészen bizonyos, hogy Őt meghallgatja az Atya (vö. Jn 11, 41-42). Nem azt kérte tehát, hogy őt szabadítsa meg a testi haláltól, hanem hogy az Ő halála által minket, embereket szabadítson meg az örök haláltól, a kárhozattól. Az Atya meghallgatta az Urat, mert harmadnapra feltámasztotta. Ezért feltámadása után első szavai a bűnbocsánat meghirdetése (Jn 20, 23).

A „Bíró” (Iudex) a végítéletre érkező Krisztus címe. A bűnbocsánat készen áll, de lehetséges, hogy az ember azt visszautasítja. Így önmagát ítéli örök kárhozatra. Így az Úr Jézus világvégi megjelenése nem olyan bírói ítélet lesz, mint ami kívülről hangzik el személytelenül és kegyetlenül, hanem a szívek benső lényegének feltáruása a végleges és egyértelmű Világosságban. *„Én nem ítélem el azt, aki hallgatja tanításomat, de nem tartja meg, hiszen nem azért jöttem, hogy elítéljem a világot, hanem hogy megmentsem a világot. Van bírása annak, aki megvet engem, és nem fogadja el tanításomat. A tőlem hirdetett ige ítéli el őt az utolsó napon”* (Jn 12, 47-48).

Még van ezen kívül három karácsonynapi collecta (első misekönyörgés: az éjféle mise, a pásztorok miséje és az ünnepi mise orációja. Ezekről később szeretnék írni.

Legyen ez a karácsony az Egyszülöttnek mint Megváltónak egyre teljesebb befogadása, hogy így már most menjünk át az ítéleten, hogy majd nyugodtan szemlélhessük Őt színről színre, amikor a világ végén újra mint bíró érkezik, ítélni eleveneket és holtakat.